

FAGOPPGAVE

Tema: Den profesjonelle førskolelærer

Hvordan samspillet mellom voksne og barn blir til: hvordan gjennomfører personalet i barnehagen barnesamtalen?

Utarbeidet av:

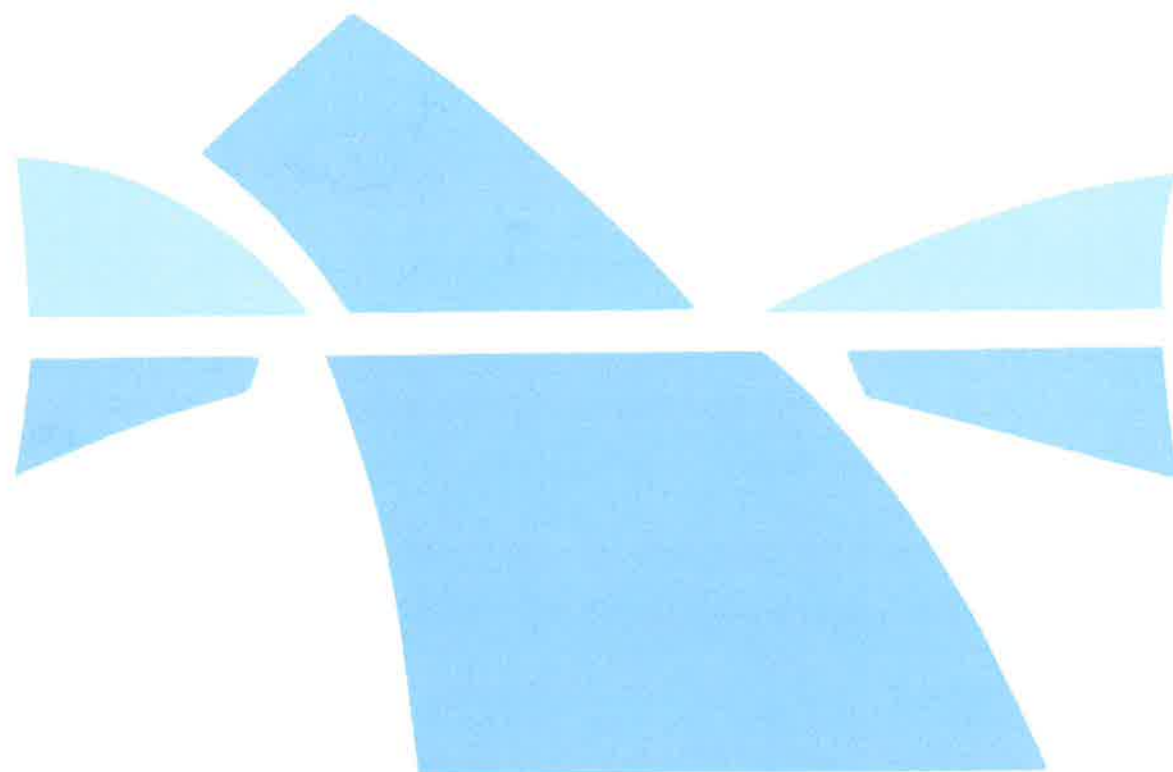
Hilde Findal Jensberg

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, kull 2008, Mysen

Innlevert:

Høst 2011

Forord

Etter å ha arbeidet med fagoppgaven siden studiestart høsten 2011, sitter jeg igjen med å ha lært mye om meg selv som skriver og forsker. Det har til tider vært noen tunge stunder, men alt i alt en positiv opplevelse som har gitt meg mer læring som jeg vil ta med meg videre i førskolelæreryrket når jeg er ferdig i juni 2012.

Jeg vil takke mannen min som har oppmuntret meg hele veien, og gitt meg tid til å jobbe med oppgaven. Jeg vil også takke mine informanter og barnehagen som lot meg bruke deres arbeidsplass til forskning. Takk til alle medstudenter, og spesielt takk til en nær medstudent. Vi har jobbet masse sammen underveis, og hun har gitt meg tilbakemeldinger på arbeidet underveis, noe som har vært til stor hjelp. Og til sist en takk til min veileder for gode tilbakemeldinger og som har gitt meg muligheten til og «å tenke selv» på veiledningen jeg har fått. Det har jeg lært mye av.

Tid

tilbragt sammen med barn

er de minst bortkastede

timene i ditt liv.

(Alltid Moro, NRK 2005)

Innhold

1.0 Etter å ha jobbet i ulike barnehager i over 15 år ser jeg at mye har forandret seg.	4
1.1 Min praksiserfaring; Kommunikasjonen mellom barn og voksen	4
1.2 Min førforståelse/ ståsted	5
1.3 Teoretiske perspektiv i barnesamtalen	5
1.4 Barnesamtalen og begreper	6
1.5 Barnesamtaler og veien til problemstillingen	8
2.0 Metode	8
2.1 Metode 1 Intervju.....	9
2.2 Metode 2 Observasjon	9
2.3 Innsamling av data.....	10
2.4 Presentasjon av informantene	11
3.0 Resultat/presentasjon av funn	11
3.1 Hverdagssituasjonene, hva fant jeg?.....	12
3.2 Uteleken.-De snakket mere til barna og ikke med dem.....	13
3.3 Samspill, hva er det?.....	13
3.3 I Stressende situasjoner- «gir de instruksjer»	14
3.4 Styrt og ikke styrt barnesamtale.....	14
4.0 Drøfting.....	15
4.1 Hverdagssamtalen og felles fokus	15
4.2 Stern og relasjoner mellom mennesker	16
4.3 Den potensielle sonen	17
4.4 Personalet som gode rollemodeller	17
5.0 Sammendrag og formålet med oppgaven.....	18
Kilder:.....	19
Vedlegg 1, informasjonsskriv.....	20
Vedlegg 2. Intervjuguide.....	21
Vedlegg 3, Intervju, Informant B	22

1.0 Etter å ha jobbet i ulike barnehager i over 15 år ser jeg at mye har forandret seg.

Tema i oppgaven er hvordan samspillet mellom barn og voksen blir til. Det jeg ønsker å se på i denne undersøkelsen er om personalet møter barna med den respekt og omsorg som det står i rammeplanen at vi har en yrkesetisk forpliktelse til å utføre. Etter å ha jobbet i ulike barnehager i over 15 år ser jeg at mye har forandret seg med tanke på hvordan man snakker med og måten man snakker til barna på.

1.1 Min praksiserfaring; Kommunikasjonen mellom barn og voksen

Kommunikasjonen mellom barn og voksen er et av de forholdene som jeg ser har endret seg, også hos meg som førskolelærer. De 7 siste årene har jeg jobbet i samme barnehage, den var helt ny i 2004. Barnehagen har plass til 82 barn, 2 14-4 avdelinger og 2 27-4 avdelinger, en stor barnehage. Det vil si at det var ingen etablert kultur, ingen rutiner, med andre ord så skulle jeg få ta del i å danne en kultur i denne barnehagen. Styrer innførte fra starten av at personalet og avdelingene skulle jobbe mye i grupper. Det vil si at halvparten av barna var ute og halvparten inne, og etter lunsj var det den andre gruppen med barn som skulle ut. Dette gjøres for at de ansatte skal ha muligheten til å se hvert enkelt barn og på denne måten får personalet bedre tid til kommunikasjon med barna. Og det var i den forbindelse jeg så hvor viktig kommunikasjonen og samspillet mellom barn og voksen er.

Noen år senere hadde kommunen et satsningsområde som innebar kommunikasjon med spesielt fokus på ikkevoldskommunikasjon, også kalt "giraffspråk" (Rosenberg, 2006). Det kalles giraffspråk fordi giraffen har et stort hjerte og lang hals hvor den da har overblikk, noe som vi i barnehagen skal kunne etterleve. Formålet med dette "språket" er å etablere en kontakt som er basert på oppriktighet og innlevelse, for dermed å kunne ivareta andres behov samtidig med egne behov. Det er en måte å kommunisere på med mest mulig respekt og empati. IVK er basert på et humanistisk verdisyn som nevnes i Rammeplanens punkt 1.1, barnehagens verdigrunnlag (Kunnskapsdepartementet, 2011). Dette kommer fram i «veien til problemstillingen».

1.2 Min førforståelse/ ståsted

For meg er det viktig å se på hvordan personalet utfører barnesamtalen, hvordan man kan snakke med dem, og ikke til dem. I barnehagehverdagen kan det fort bli mange beskjeder, irrettesettelser og forklaringer i løpet av dagen, og personalet kan fort glemme å ha en samtale med barna. Der barna også kommer med opplevelser og det dem måtte ha på hjertet. Kommunikasjonen personalet har med barna har også forandret seg over en lang tid. Før i tiden har jeg et inntrykk av at det var for det meste irrettesettelser og formaninger om hva man skulle gjøre og ikke gjøre. Og det var lite forklaringer på hvorfor, det var bare at sånn er det. I 2011 kom det en ny og revidert Rammeplan, for barnehagens innhold og oppgaver, og referer til punkt 2.1 om omsorg. Omsorg må ses i sammenheng med kommunikasjon, og den relasjonen som oppstår når vi samtaler med barna. Jeg vil også nevne fagområdet kommunikasjon, språk og tekst, der det står at ved å samtale om erfaringer, opplevelser og tanker er nødvendig for et rikt språk(Kunnskapsdepartementet, 2011: 40)

1.3 Teoretiske perspektiv i barnesamtalen

I sin bok om barnesamtaler bruker Emilie Kinge(2009) barnesamtaler som en metode for barn som har samspillsvansker. Men jeg ser at barnesamtaler ikke bare er for slike barn, barnesamtalen er for alle barn. Kinge nevner at barnesamtaler er en samtale eller samværsform som baserer seg på personalets/den voksnes empati og anerkjennelse. Hvis barn blir møtt med empati og anerkjennelse vil vi i stor grad bli møtt på samme måte, eller at de møter andre barn med det(Kinge, 2009:15). Dette fører meg inn på Mead sin speilingsmodell om selvutvikling hvor språket er en viktig del. Språket dannes gjennom samspill med andre mennesker, og det er språket som former dette samspillet og dermed den enkeltes selvopfatning. I samspillet møter barnet den voksnes reaksjoner på en selv, og det er disse reaksjonene på egne handlinger som gjør det mulig for barnet å se seg selv fra den andres posisjon(Gulbransen, 2006: 254).

Daniel Stern er en annen teoretiker som har forsket på barns utvikling av selvet. Kort oppsummert har hans utviklingsmodell et gjennomgående poeng at utviklingen av barnets selv kontinuerlig forankres i relasjonserfaring med andre. Stern har vært særlig opptatt av kommunikasjon og relasjoner mellom mennesker(Gulbransen, 2006). Ut ifra det han sier her er det særdeles viktig å gjennomføre barnesamtaler hele dagen med barna i barnehagen.

Vygotsky er en teoretiker som utviklet det han kalte det sosiokulturelle læringsperspektivet. Det bygger på en antakelse om at læring skjer gjennom bruk av språket og at det læres i et fellesskap med andre. Det er kunnskapen som blir til i samhandling med andre (Gulbransen, 2006). Med tanke på barnesamtalen er dette som Vygotsky sier viktig å tenke på når personalet skal gjennomføre samtaler med barna hver dag i barnehagen. Det er personalets oppgave å støtte barna på det de ytrer og kommer med. Da kommer jeg inn på det Bruner introduserte; "scaffolding", det støttende stillaset som hjelper barna til å komme seg et hakk videre. Med samtaler kan man hjelpe til med og for eksempel løse et problem for barnet som gjør at det kommer seg videre, og dermed har personalet eller den som hadde samtalen opptrådd som et støttende stillas (Gulbransen, 2006:244).

1.4 Barnesamtalen og begreper

Her beskriver jeg hvordan jeg forstår og bruker ord i undersøkelsen og rapporten

Barnesamtalen

I denne undersøkelsen og videre i rapporten legger jeg vekt på min forståelse av at barnesamtalen er den anerkjennende og empatiske hverdagssamtalen de ansatte i barnehagen har med barna i løpet av barnehagehverdagen. Den samtalen som varer over tid, som gjør at det blir et samspill mellom barn og voksen. Det kan være samtalen under et måltid eller under en påkledningssituasjon. Den samtalen og kommunikasjonen med barnet som er støttende og anerkjennende og som hjelper barnet til å forstå, og som videre bidrar til læring. Jeg er opptatt av at personalet i barnehagen snakker med barna og ikke til dem.

Livslangt Læringsperspektiv - Perspektiv- i barnesamtalen-

Perspektivet jeg har valgt i rapporten må ses i et livslangt læringsperspektiv

Jeg mener at livslangt læringsperspektiv (Kunnskapsdepartementet 2011) er målrettet og målbevisst læring fra barna er født til vi alle en dag dør. Det kan være formell og uformell læring, hvor formell læring er den læringen som gir barnet kompetanse, for eksempel å lære bokstaver. Den uformelle læringen skjer ved at barnet skaper seg ulike erfaringer i praksis som gir dem læring. Livslangt læringsperspektiv kan leses i lys av humanistisk verdisyn.

Humanistisk verdisyn

Med humanistisk verdisyn menes det å se at alle mennesker er like mye verdt uansett kjønn, nasjonalitet, og i dette tilfellet om du er barn så er du like mye verdt som en voksen person. Alle har noe positivt i seg uansett atferd. Adferd kan sees og belyses i samspill.

Samspill

Min forståelse av samspill er å virke sammen i et fellesskap. Voksne og barn skal virke sammen i fellesskap i barnehagen. Barnehagen er en organisasjon der det til enhver tid er flere voksne og mange barn. For å få dette samspillet til å fungere må barn og voksne samspille med hverandre. Det er de ansattes oppgave å få barna til å samspille med hverandre på en positiv måte. Dette er viktig for å videreutvikle den sosiale kompetansen til barna. Dette kan personalet få til ved at voksne møter barna med anerkjennende kommunikasjon.

Anerkjennelse

Det jeg mener med anerkjennelse er å se på motparten som et likeverd. Når det gjelder barn blir det å se på barnet som et selvstendig individ, ikke et individ som vi skal forme, men et individ som skal møtes med respekt. Barnet skal få lov til å ha egne meninger og skape sin egen identitet. "Anerkjennelse er basert på likeverd og er å anse som en væremåte, en holdning og ikke en kommunikasjonsteknikk" (Kinge, 2009: 73). Dette kan holdes opp mot empatisk kompetanse og empati.

Empati

Ordet empati kommer fra det greske ordet "empathia", og kan oversettes som innfølelse (Kinge, 2009). Jeg mener at empati er å sette seg inn i andres følelser. Det å kunne leve seg inn i hvordan den andre har det. Kinge sier i boken "Barnesamtaler" at det er viktig å se at det kan være forskjell på voksnes empati og barns empati. Når vi snakker om barns empati så er den preget av mer medfølelse, for eksempel det å kunne se at et barn har vondt (Kinge, 2009). Empati kan lyses opp mot respekt.

Respekt

Med respekt mener jeg det å akseptere noen for den de er. I en barnehage må personalet godta alle barn for den de er. I rapporten min står det å møte barna med respekt, og da mener jeg å møte dem med toleranse og aksept for barnet slikt det er. Dette kan være grunnlag for videreutvikling av sosial kompetanse

Sosial kompetanse

Med sosial kompetanse mener jeg evnen til å samhandle med andre i relasjoner med andre, voksne eller barn i ulike situasjoner i hverdagen.

1.5 Barnesamtaler og veien til problemstillingen

Emilie Kinge skriver i boken sin (Barnesamtaler) at barnesamtalen er en samtaleform som er preget av anerkjennelse og empati fra oss voksne sin side. Hvis barn blir møtt med anerkjennelse, respekt og empati er det større sjans for at de møter andre med det samme (Kinge, 2009). Jeg vil se dette i lys av hva rammeplanen sier om omsorg i punkt 2.1

Omsorg i barnehagen handler både om relasjonen mellom personalet og barna og om barnas omsorg for hverandre. Å gi barn mulighet til å gi hverandre og ta i mot omsorg er grunnlaget for utvikling av sosial kompetanse, og er et viktig bidrag i et livslangt læringsperspektiv (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Barnesamtalen er et verktøy som viser hvordan man med språket kan skape god kontakt og dialog med barnet (Rosenberg, 2006).

Jeg er veldig opptatt av å undersøke hvordan personalet kan bli bedre på å snakke med barna, ikke bare til dem, problemstillingen blir:

Hvordan gjennomfører personalet i barnehagen barnesamtalen?

2.0 Metode

Metode er en fremgangsmåte eller et redskap som brukes for å få inn informasjon/data som gir oss ny kunnskap, og som blir vurdert i etterkant. Vilhelm Aubert sier i Dalland sin bok hva metode er: “ *En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder* ” (Dalland, 2006: 83). I min forskning er jeg opptatt av å få inn kvalitative svar. Med kvalitative svar mener jeg at informanten gir meg svar og sine meninger / erfaringer som betyr noe for han/henne.

Kvalitativ metode er gjerne en metode som man må bruke tid på. Jeg velger denne metoden for å få inn svar som vil belyse min problemstilling “*Hvordan gjennomfører personalet i barnehagen barnesamtalen*” med tanke på hva jeg ser som viktig i forhold til det perspektivet og den teori jeg har valgt ut. Derfor velger jeg å bruke intervju og observasjon i min rapport for å få svar på problemstillingen. Når jeg skal intervju vil jeg fremstille min begrepsavklaring av barnesamtalen først i intervjuet, og informantene vil få utdelt spørsmålene før intervjuet. Dette velger jeg å gjøre da det kan være en del som tenker på barnesamtalen som den styrte og planlagte samtalen som foregår i et spesifikt rom, og med et barn som trenger veiledning i forhold til for eksempel et problem som har vedvart over tid.

2.1 Metode 1 Intervju

Et intervju er en samtale mellom to personer, intervjuer og informant, der det er intervjuer som stiller spørsmålene (Dalland, 2006). Er det flere med kalles det er gruppeintervju. Jeg skal ha intervju mellom to personer, hvor jeg er den ene. Et intervju har et muntlig preg over seg og gjør det mulig å komme med oppfølgingsspørsmål til informanten. I en slik intervjusituasjon vil det være mulig å sikre seg mot misforståelser da det er mulighet til å rette opp disse med en gang. Jeg vil intervju en pedagogisk leder og en assistent på to forskjellige avdelinger for å sammenligne svarene. I en slik intervjusituasjon vil jeg ha spørsmålene klare og informantene vil også få utdelt spørsmålene på forhånd slik at de kan forberede seg før selve intervjuet. I et intervju kreves det at jeg er 100 % tilstede slik at jeg kan fange opp det som blir sagt samtidig som jeg er observant på kroppsspråk, holdning og måten det blir svart på. For å sammenholde hva informantene sier med det de gjør vil jeg foreta en observasjon ute og inne på hver avdeling.

2.2 Metode 2 Observasjon

Som metode 2 har jeg valgt observasjon. En observasjon er en iaktakelse eller en undersøkelse (Dalland, 2006). Dette krever at jeg er skjerpet når jeg skal observere. Målet med en observasjon er å innhente data om en viss situasjon som jeg vil reflektere over og som fører til ny kunnskap. Før jeg skal observere må jeg informere avdelingene jeg vil observere. «En observasjon kan fortelle oss hva folk gjør i handlinger og samhandling, noe som kan være forskjellig fra hva folk sier at de gjør» (Dalland, 2006: 183). I mitt tilfelle vil det være interessant å se på dette, da jeg skal intervju og observere. Jeg skal kun observere de voksne

og jeg vil ha problemstillingen min som utgangspunkt for min observasjon. Jeg vil også observere uten å notere, dette fordi de ansatte ikke skal føle seg iakttatt og at observasjonen blir naturlig. Jeg vil da notere i etterkant av observasjonen.

Informantene mine var informert på forhånd at jeg skulle komme og de visste hva jeg skulle observere. Det ble en observasjon der jeg hadde det klart for meg hva jeg skulle se etter, ut i fra problemstillingen min. Under observasjonen min valgte jeg å være deltakende. Jeg prøvde i begynnelsen å sitte på sidelinjen med en bok å notere, men det var vanskelig da barna stadig ville bort til meg å se i boken. Ved å være deltakende kjente jeg det at jeg måtte være veldig observant for å få med meg det informantene sa og gjorde.

2.3 Innsamling av data

I forbindelse med innhenting av data har jeg valgt forskning i egen barnehage. Jeg vil observere en storbarnsavdeling og en småbarnsavdeling ute og inne. Dette velger jeg fordi jeg vil se om det er forskjell på hvordan informantene gjennomfører barnesamtalene ute og inne. For å se hvilke utfordringer personalet på småbarnsavdelingen står ovenfor med tanke på språk og kroppsspråk, og hvordan de da utfører barnesamtaler med barn uten språk. Denne barnehagen har i flere år jobbet med et prosjekt som heter IVK, som går på kommunikasjon mellom barn-voksen. Derfor syntes jeg det kunne være spennende å se hvordan de andre avdelingene jobber med barnesamtaler og kommunikasjon. Det kan være noen feller å gå i ved å samle inn data på egen arbeidsplass. For meg var det viktig og prøve å se avdelingene utenfra og være objektiv når jeg skulle observere. I forkant av observasjonene vil begge avdelingene få vite hva jeg skal observere og når jeg skal observere dem.

Siden barnehagen som jeg observerte deler barnegruppen i grupper store deler av dagen måtte jeg bevege meg rundt for å få med meg de ulike hverdagssituasjonene.

2.4 Presentasjon av informantene

Informant A

Kjønn: Kvinne

Alder: 39 år

Utdannelse: Førskolelærer og har jobbet i barnehage i 10 år. Jobber som pedagogisk leder på storbarnsavdeling.

Informant B

Kjønn: Kvinne

Alder: 26 år

Utdannelse: Barne og ungdomsarbeider, jobbet i barnehage i 4 år. Jobber som assistent på storbarnsavdeling.

Informant C

Kjønn: Kvinne

Alder: 35 år

Utdannelse: Barne og ungdomsarbeider, jobbet i barnehage i 8 år. Jobber som assistent på småbarnsavdeling. Har erfaring fra å jobbe som førskolelærer på dispensasjon i 2 år.

Informant D

Kjønn: Kvinne

Alder: 32 år

Utdannelse: Har 4 års musikkutdannelse og 2 års pedagogikkutdannelse fra Polen, men som ikke er godkjent i Norge. Jobber nå som førskolelærer 2 på småbarnsavdeling.

3.0 Resultat/presentasjon av funn

Det var samtaler hele tiden på avdelingene, og det sjeldent det var helt rolig. I og med at jeg observerte de ulike hverdagssituasjonene fikk jeg se at det var en liten forskjell på samtalemåten og hvordan de ble gjennomført.

3.1 Hverdagssituasjonene, hva fant jeg?

Påkledningssituasjonen var den situasjonen jeg opplevde at barna ofte ble snakket til og ikke med. Her ble det mange instruksjoner om hva de skulle ha på seg, og jeg opplevde det som en forvirrende situasjon. Men når de kom inn igjen etter å ha vært ute, var det en helt annen situasjon. Da ble det brukt tid på at barna skulle prøve selv, og samtalen gikk mellom voksen og barn. Når barnegruppen er delt slik som de er i denne barnehagen er det få barn sammen med en voksen, og det er gjerne lagt opp til aktiviteter i denne tiden. Jeg fikk forklart at de gjorde dette fordi det var lettere å kommunisere med hvert enkelt barn når det ikke var så mange barn samlet på en gang. Dette fikk jeg bekreftet på småbarnsavdelingen når jeg observerte. Informanten/voksen hadde 3 barn rundt bordet mens de laget bilder.

Hvert enkelt barn fikk oppmerksomhet og samtalen ble holdt i gang hele tiden. Selv om barna ikke hadde språk fordi de var små så pratet informanten/voksen med dem, og forklarte dem hva de skulle gjøre underveis. I stellesituasjonen og matsituasjonen var det gode samtaler med hvert enkelt barn. Personalet startet gjerne samtalen, og holdt den i gang. Med de aller minste responderte de på de ulike lydene som barna lagde. Jeg fikk et inntrykk av at de var opptatt med å fortelle barna det som skulle skje, for eksempel ved at de sa «nå skal vi lage bilder», og de ventet på en respons fra barnet. Kommunikasjon og samtale dreier seg om å få respons på det man sier. Ved å fortelle de minste barna dette blir det også en forutsigbarhet for barna noe som igjen gir dem trygghet, og de får en forklaring på hva som skal skje.

På storbarns avdelingen delte de også barna i mindre grupper med halvparten inne og halvparten ute. Her var det også lagt opp til ulike aktiviteter når gruppen var delt slik at det var lettere å få kontakt med hvert enkelt barn. Samtalen gikk når de satt rundt bordet og jobbet med aktivitetene. Alle fikk sagt det de hadde på hjertet, og barna var flinke på å vente på tur. Jeg fikk et inntrykk av at dette hadde de øvet på. Personalet brukte navnene til barna når de ville snakke med dem rundt bordet, de så ikke bare på dem og forventet respons. Også på denne avdelingen var påkledningssituasjonen en arena for mange instruksjoner om hva barna måtte huske å kle på seg, og det ble ikke gjennomført noen samtaler i denne situasjonen. Avkledningen ble et motsatt tilfelle der det var store rom for samtaler med barna. Personalet oppfordret barna til å kle av seg etter og ha lekt ute. Og det var større rom for samtaler med barna i avkledningssituasjonen.

3.2 Uteleken.-De snakket mere til barna og ikke med dem.

Barna var også delt i grupper når de var ute, det vil si at halvparten av barnegruppen var ute, og halvparten inne. Småbarna var sammen med den andre småbarnsavdelingen ute på egen side, og storbarna var på en andre siden. Det var et fysisk skille mellom avdelingene. I uteperioden hos storbarna ble det ofte avvirket pauser for de voksne slik at det bare var en voksen ute, noe som gjorde det vanskelig å gjennomføre den gode barnesamtalen ute. I uteleken opplevde jeg personalet som konfliktløserer som ikke hadde den gode tiden til å innlede en barnesamtale med barna, og det ble til at de snakket mere til barna og ikke med dem. De hadde et felles fokus for det de snakket om i konflikter, men det stoppet opp når konflikten var løst og barna gikk videre. I et av intervjuene gir den ene av informantene uttrykk for at hun syntes at uteleken er en fin arena for barnesamtaler, og at hun bruker det ofte. Den personen var ikke ute da jeg observerte så det fikk jeg ikke sett. Og det vil også være store individuelle forskjeller på personalet. I uteleken på småbarns siden var det mer synlige samtaler mellom barn og voksen. Der satt personalet sammen med barna og var mere med i leken enn det de var på storbarns siden. Selv med de barna uten språk var personalet med og det var tydelig kommunikasjon og et godt samspill mellom dem.

3.3 Samspill, hva er det?

I intervjuguiden min var et av spørsmålene: «Hva forstår du med begrepet samspill? kom med eksempler». Her var svarene svært like om hva informantene mener hva samspill er. Samspill er mellommenneskelige relasjoner, det kan være barn – barn, voksen- barn og voksen – voksen. Det å gjøre ting sammen og at det er et felles fokus mellom partene, dette fører til et samspill. Det kan være et verbalt samspill og et non – verbalt samspill. Verbalt samspill er når to parter snakker sammen og et non – verbalt samspill er når man bruker kroppsspråket sitt. Det er viktig å lese kroppsspråket til barna når man har barn som ikke snakker så mye. Det å snakke sammen i lek, i stellesituasjoner og ellers når man er sammen med barna er et samspill, det å ha kontakt med hverandre. Personalet må invitere til samspill med barna, ta initiativ til lek over tid samtidig som vi holder samtalen i gang. Dette fører til læring for barna. Det er tider på dagen i barnehagen hvor personalet føler at det er lite samspill og barnesamtaler med barna. Der var alle samstemte om at det gjaldt dager hvor det var lite personale på jobb og i overgangssituasjoner. Dette fører meg inn på stressende situasjoner i barnehagen.

3.3 I Stressende situasjoner- «gir de instruksjer»

Et av spørsmålene mine i intervjuet var: «I hvilke situasjoner syntes du det er ekstra viktig med barnesamtaler?». Her var informantene stort sett like i svarene sine, og det ble nevnt at det var ekstra viktig stressituasjoner der hvor man ofte bare gir barna beskjeder om hvor de skal og hva de skal gjøre. I slike situasjoner snakker man bare til barna og gir dem instruksjer. Med stress mente de situasjoner da det er færre personal på jobb, og i overgangssituasjoner der det går fra måltid til for eksempel påkledning eller til legging. Her ønsket informantene å forbedre seg på det å samtale med barna. Dette så jeg også igjen i observasjonene mine også. I stressende situasjoner ble det mye tilsnakk, «ikke gjør sånn, du skal gå dit, osv». I intervjurunden min fortalte jeg det jeg hadde observert og de kjente seg igjen i det jeg hadde sett. En annen ting som jeg også fortalte dem var at jeg opplevde spesielt påkledningen som en stressende situasjon. Der var det mange instruksjer på en gang og barna ble ikke snakket med men til. Dette var også gjenkjennende for 3 av informantene, hvor de da forklarte at det hadde med at barna skulle fort ut, da det var planlagte aktiviteter som skulle foregå inne. To av informantene sa at det var ekstra viktig med barnesamtaler i konflikter. Dette var på stor barns avdeling, der de forklarte at det var en del konflikter i løpet av dagen, og de påpekte hvor viktig det er med å samtale med barna når det oppstår uenigheter mellom barn. I en konflikt vil det være en styrt samtale.

3.4 Styrt og ikke styrt barnesamtale

Med en styrt samtale mener informanten at det er den voksne som tar initiativet og at det er mål med samtalen. I en konflikt for eksempel vil det være et mål med samtalen. I en slik samtale er det viktig å være tydelig.

Med en “ikke styrt” barnesamtale mener jeg de hverdagslige samtalene man har i barnehagehverdagen som for eksempel i påkledningssituasjon, måltid og under lek, hvor samtalen kan flyte fritt. Som voksen syntes jeg det er viktig å tenke på turtaking, slik at barnet også få samtale.(Informant A).

Dette så jeg en tydelig forskjell på under observasjonen, både på storbarns avdeling og små barns avdeling. I konflikter ble det lagt vekt på å høre på begge parter, selv om det var tydelig hvem som hadde gjort hva. Samlingene var også en arena for de styrte samtalene hvor personalet hadde ordet, men ga det til de barna som ønsket å snakke eller fortelle noe. Det var klare mål med samlingene. Det var tatt utgangspunkt i «snakkepakken året rundt».

Snakkepakken er et pedagogisk og språklig opplegg for barn. Denne brukte de fast i samlingene, og det var lagt opp til at alle barn som ønsket det skulle få si noe. Resten av informantene var også inne på at det var forskjell på samtalene i de ulike situasjonene, at det er forskjell på hvordan man snakker med barna i en konflikt og i en avkledningssituasjon for eksempel. De kalte det styrt og ikke styrt samtale. Dette stemte overens med det jeg så i observasjonene mine også. De brukte tid på konfliktene med barna og at de ikke var opptatt med å finne en sydebukk. Dette fører meg inn på IVK, ikkevoldskommunikasjon som denne barnehagen har jobbet med i noen år.

4.0 Drøfting

Bakgrunnen for oppgaven er at jeg etter i noen år hadde jobbet med IVK, ønsket å forske mer på samspillet barn-voksen og hvordan barnesamtalene i barnehagen ble gjennomført. IVK, eller «giraffspråk» som det kalles er som jeg tidligere har nevnt en samtaleform som er basert på oppriktighet og innlevelse. Det fokuseres på de felles verdier menneskene har, og de ulike behovene vi har. Det oppfordres til å bruke et språk som øker menneskenes velvilje, og vil unngå at språket fører til et dårlig selvbilde (Rosenberg, 2006). Jeg ser at denne samtaleformen kan sammenlignes med min forståelse av barnesamtalen i denne rapporten.

4.1 Hverdagssamtalen og felles fokus

Den hverdagslige samtalen som er den anerkjennende og empatiske hverdagssamtalen som personalet har med barna i løpet av barnehagehverdagen. Samtalen som er støttende og som hjelper barnet til å forstå, som vil bidra til økt læring. Og at personalet snakket med barna og ikke til dem. Flere av informantene mine svarte at det å samtale er å ha et felles fokus. I boken «barns læring om språk og gjennom språk» (2011) står det at en samtale finner sted i en intersubjektiv situasjon og at det er to eller flere personer deler en felles opplevelse ved å ha et felles fokus. Videre står det at det å samtale med hverandre hører barnet språk og barnet vil igjen lære språk gjennom å bruke språket (Gjems & Løkken, 2011). Dette observerte jeg, og det kom frem i mine funn det at personalet på begge avdelingene var opptatt med å snakke med barna. Selv med de yngste barna som ikke hadde språk. De ventet på en tilbakemelding før de snakket videre med barna og løftet dem videre. Dette fører meg tilbake på deg jeg har nevnt tidligere i oppgaven om Bruner og «scaffolding». Bruner mener at barnets språklæring foregår ved at de får støtte fra mer erfarne språkbrukere, som for eksempel personalet i barnehagen. Personalet samtaler og samspiller med barna. Bruner omtaler da barna som

språklæringer. Han påpeker at samtidig når barna lærer språk, møter de ulike kulturer og tar den til sin egen for å skape ny mening fra nye erfaringer (Gjems & Løkken, 2011). Personalet opptrår som et støttende stillas for barna i deres vei for ny læring via språket. Dette var synlig i de fleste av hverdagssituasjonene som jeg observerte. Bortsett fra påkledningssituasjonen. Der barna ble snakket til og ikke med. Dette nevnte jeg for alle informantene mine i løpet av intervjuet. 3 av de 4 informantene mine kjente seg igjen i det. De hadde ikke noe godt svar, men forklarte det med at de ville ha barna fort ut da de ofte skulle sette i gang med aktiviteter inne. Dette ville de ta til seg, og ta det med tilbake til avdelingene for å diskutere, slik at de ble bedre på å ta seg god tid. I en slik kommunikasjon som personalet hadde i garderoben ble det stilt krav. Og i en barnehage må personalet sette krav, men det er måten det blir sagt på som ikke er noe bra syntes jeg. Når personalet setter krav, og barna ikke klarer å innfri det helt etter personalets ønsker kan det ende med en straff hvis vedkommende ikke gjør som vi sier. Marshall Rosenberg hevder i sin bok at vi ALDRI kan tvinge andre mennesker til å gjøre noe (Rosenberg, 2006: 45). I en barnehage bør personalet heller oppmuntre barna til å finne hva de skal ha på seg og kle på seg. I en slik påkledningssituasjon er det mye læring å hente. «Slike samtaler er del av en viktig læringsarena for barnas kunnskapskonstruksjon og for språklæringen» (Gjems & Løkken 2011). I samtaler som for eksempel i påkledningssituasjonen vil barn lære om deres omgivelser, om hva de skal ha på til ulike tidspunkt, når det er kaldt og når det er varmt. Personalet vil da formidle kunnskaper, holdninger og verdier som er viktig for barns videre utvikling.

4.2 Stern og relasjoner mellom mennesker

Daniel Stern er en teoretiker og spedbarns forsker som forsket på barns utvikling. Stern hevdet at barnets utvikling av selvet kontinuerlig forankres i relasjonserfaring med andre. Videre var han opptatt av kommunikasjon og relasjoner mellom mennesker. I de tre – fire første årene skjer det store endringer i barnets liv. Barnet blir kjent med omgivelsene rundt seg og de erfarer ulike ting i samspill med andre (Gulbrandsen, 2006: 172). Derfor blir personalets oppgave stor med tanke på barns læring gjennom kommunikasjon, samtale og samspill med andre barn og voksne i barnehagen. I forhold til mine funn gjorde personalet mye av det som Stern hevder i sin teori. Jeg har tidligere nevnt at de hadde samtaler rundt bordet når det var måltid. Også når de hadde planlagte aktiviteter fikk barna si hva de ønsket å si, og det var satt av god tid til ulike aktiviteter. Informanten fortalte i intervjuene at de syntes det var viktig med samtale ved konflikter og uenigheter. Sett i lys av Stern sin teori vil en slik samtale være bra for barns læring og utvikling.

4.3 Den potensielle sonen

Personalet i barnehagen er som nevnt viktige personer for barna som går i barnehagen. Personalet bør hele tiden tenke på å løfte frem barna slik at de kommer et skritt videre i utviklingen. Og med språk, kommunikasjon og samtaler med barna vil personalet være på god vei. Teoretikeren Vygotsky la grunnlaget for et sosiokulturelt læringsystem, det vil si at læring skjer gjennom språk og samspill med andre (Gulbransen, 2006). Vygotsky utviklet en metode for å se barns utvikling. Han ville skille mellom der barnet er nå, det faktiske utviklingsnivå. Og dit barnet kan nå, det potensielle utviklingsnivå. Skillet mellom disse to nivåene kalte han den proksimale sonen, eller sonen for den nærmeste utviklingen (Gulbransen, 2006:239). Her skal personalet være for å hjelpe barna til å nå det potensielle utviklingsnivå. Dette kan skje med samtaler som personalet gjennomfører med barna i løpet av barnehagehverdagen. Det kan være så enkelt som det å kle på seg. Ta for eksempel et barn på 2,5 år som skal kle på seg. Det kan klare å ta på seg en bukse, men dressen kan bli for vanskelig. Med litt hjelp og veiledning i form av en samtale, så vil barnet klare dette til slutt. Her har da personalet støttet barnet til å nå det potensielle utviklingsnivå.

4.4 Personalet som gode rollemodeller

Ved at personalet er gode rollemodeller i forhold til kommunikasjon, samspill og ikke minst i samtaler med barna. Det å leve seg inn i og anerkjenne barna for den de er. George Herbert Mead sier i sin teori om speiling, at det er i samhandling/samspill med andre at barnets selvoppfatning dannes (Gulbransen, 2006). Det er for eksempel hvordan personalets reaksjon på barnets handlinger som avgjør hvordan barnet forstår seg selv. Møter personalet barnet med anerkjennelse og respekt vil det være positivt og barnet får en god selvfølelse. Møter personalet det motsatt med at dem snakker kun til barnet, og det er ingen anerkjennelse og respekt vil barnet føle seg lite verdt og det får ingen god selvfølelse.

Barn trenger tilstedeværende voksne som har nok av spørrende, rosende og støttende ord. Barn trenger å møte voksne som evner å være tilstede hos en annen med «hele seg» i sin oppmerksomhet, raushet, oppmuntring og støtte. Slike voksne kaller vi tilstedeværende voksne (Nordli og Thormodsæter, 2011: 44)

5.0 Sammendrag og formålet med oppgaven

Formålet med oppgaven var å se etter om personalet møter barna med den respekt og omsorg som personalet har en yrkesetisk plikt til å gjennomføre. Dette går ut på samspillet mellom barn og voksen i barnehagen. Ut ifra dette ønsket jeg å forske mer på barnesamtalen og hvordan den ble gjennomført i barnehagen.

Personalet gjennomfører samtaler hele dagen men den gode barnesamtalen blir gjennomført i de faste hverdagssituasjonene som er i løpet av barnehagehverdagen. Da mener jeg i måltid, garderobesituasjon (påkledning og avkledning), stellesituasjon og planlagte aktiviteter som de har på planen. Det vil alltid være store individuelle forskjeller på personalet i en barnehage, det så jeg i mine observasjoner og intervjuer. Noen tar initiativ til samtaler utover dette også, men størsteparten av de gode og gjennomførte samtalene foregår i de situasjoner som måltid, stellesituasjon, planlagte aktiviteter og i avkledningssituasjonen. Inntrykket jeg fikk var at det var det god tid til å føre en god barnesamtale over tid. Det var ingen avbrytninger om å hjelpe noen eller å gjøre noe annet. Da var en liten gruppe samlet og alle barn fikk si noe hvis de ønsket det.

Dette stemte også med en del av svarene jeg fikk fra informantene mine i intervjuene. Personalet opplevde at de hadde den gode barnesamtalen i slike situasjoner. Og de innså, etter at jeg hadde fortalt hva jeg hadde observert, at de måtte endre påkledningssituasjonen og rutinene der, hvor det var mye stress. Personalet snakket til barna og ikke med dem. Det ble mye instruksjoner og hele påkledningssituasjonen var preget av stress. Mye av det gode samspillet mellom barn og voksen ble borte da, og personalet stresset med og få ut barn så fort som mulig. Her er det også selvfølgelig store forskjeller fra voksen til voksen.

Siden barnehagehverdagen består mye av rutiner og rutinesituasjoner så ser jeg at den gode barnesamtalen og samspillet mellom voksen og barn blir til i slike situasjoner som måltid, avkledning, stellesituasjon og planlagte aktiviteter. Det er da viktig å ta seg god tid da det er i disse situasjonene/aktivitetene det foregår læring.

Kilder:

Dalland, O (2006). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Gjems, L og Løkken, G (2011). *Barns læring om språk og gjennom språk – samtaler i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS

Gulbransen, L. M (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling*. Oslo: Universitetsforlaget

Kinge, E (2009). *Barnesamtaler – Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsforlaget

Nordli, W og Thormodsæter, B. M. S. (2011). *Tilstedeværende voksne – medvirkende barn, endringsarbeid i barnehagen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget

Rosenberg, M. B (2006) *Ikkevoldskommunikasjon – "Giraffspråk – et språk for livet"*. Arneberg: Arneberg Forlag

Vedlegg 1, informasjonsskriv

26.09.11

Til ansatte i xxxxxxxxxx barnehage

Forespørsel om å bruke barnehagen og ansatte som informanter i forbindelse med fagoppgave

Jeg xxxxxxxxxx studerer til å bli førskolelærer og går nå siste året på Høgskolen i Nesna. I den forbindelse skal vi skrive en fagoppgave, og jeg trenger å "låne" barnehagen og deres ansatte til min oppgave. Tema for oppgaven er "hvordan samspillet mellom barn og voksen blir til", og problemstillingen er "hvordan gjennomfører personalet i barnehagen barnesamtalen"? Dette er et tema jeg syntes er meget interessant og ønsker å forske mer på, og trenger informanter fra deres barnehage. Jeg ønsker å observere personalet om hvordan barnesamtaler gjennomføres og jeg vil intervju en stor barns avdeling og en små barns avdeling om hvordan de jobber med voksnes samspill med barn, med spesiell vekt på barnesamtalen. Det er jeg som er ansvarlig for undersøkelsen, Sølvi Thuv, st@hinesna.no fra Høgskolen i Nesna er min veileder underveis. Observasjonen og undersøkelsene vil bli anonymisert, og resultatene vil være synlige for de involverte parter.

Høgskolen i Nesna

14.9.11

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Sølvi Thuv

Vedlegg 2. Intervjuguide

Barnesamtalen (begrepsavklaringen min i oppgaven)

I denne oppgaven mener jeg at barnesamtalen er den anerkjennende og empatiske samtalen de ansatte i barnehagen har med barna i løpet av barnehagehverdagen. Den samtalen som varer over tid, som gjør at det blir et samspill mellom barn og voksen. Det kan være samtalen under et måltid eller under en påklednings situasjon. Den samtalen og kommunikasjonen med barnet som er støttende og anerkjennende og som hjelper barnet til å forstå, og som videre bidrar til læring. Jeg er opptatt av at man snakker med barna og ikke bare til dem.

Spørsmål til intervju

1. Hva forstår du med begrepet samspill? kom med eksempler
2. Hva forstår du med barnesamtale og hva vil du legge i en slik samtale?
3. Hvor viktig syntes du det er med barnesamtaler?
4. Når mener du at bruker du barnesamtaler?
5. Tar du initiativ til barnesamtaler? Og eventuelt hvordan? (fortell)
6. I hvilke situasjoner syntes du det er ekstra viktig med barnesamtaler?
7. Fokuseres det på barnesamtaler på avdelingsmøter? Eventuelt hvordan?(kom med eksempler)

Vedlegg 3, Intervju, Informant B

Assistent småbarn

1. Hva forstår du med begrepet samspill? kom med eksempler

*Forholdet mellom barn – voksen og barn – barn. Man snakker sammen i lek, i rutine situasjoner, har kontakt med hverandre. Kan være positiv og negativ. På en småbarns avdeling hvor mange ikke har språk enda er kroppsspråket en form for samspill, for eksempel i en stellesituasjon hvor vi har øye kontakt og smiler til hverandre. Ikke bare å snakke til, men en toveis kommunikasjon må til for å samtale med hverandre.

2. Hva forstår du med barnesamtale og hva vil du legge i en slik samtale?

*Kommunikasjon mellom barn og voksen. Det å være tilstede i samtalen ved å gi tilbakemeldinger på det barnet sier. Også det som jeg nevnte i forrige spørsmål, det at det er en toveis kommunikasjon.

3. Hvor viktig syntes du det er med barnesamtaler?

*Det er hele hverdagen til barna det å oppnå kontakt med voksne og samtale over tid. Samtaler man ikke med barna får man ikke det gode samspillet med dem. Det er viktig å sette seg inn i barnets perspektiv for å lære seg å kjenne hvert enkelt barn.

4. Når mener du at bruker du barnesamtaler?

*Bruker de gode samtalene hele tiden. Under måltid, påkledning, avkledning og stellesituasjoner. Ofte er det stress som fører til at man kan glemme å ha de gode samtalene, og man tar seg ikke tid til de samtalene fordi det er annet praktisk som må gjøres.

5. Tar du initiativ til barnesamtaler? Og eventuelt hvordan? (fortell)

Tar initiativ til de under de ulike hverdagssituasjonene. Ved å lese bøker med de små får man ofte i gang samtaler med dem. Snakke om det vi ser. Jeg syntes ofte det kan være vanskelig å samtale i lek med de minste, men det har nok mest med meg å gjøre og at jeg må øve på det.

6. I hvilke situasjoner syntes du det er ekstra viktig med barnesamtaler?

*Syntes det er ekstra viktig med samtaler i starten av barnehageåret når barnet begynner i barnehagen, fordi det er viktig å bli kjent med dem og de føler en trygghet ved at vi viser interesse. I overgangssituasjoner er det viktig å huske på samtalen, den blir ofte glemt da fordi det er en hektisk periode hvor det skal skiftes bleier og de skal sove.

7. Fokuseres det på barnesamtaler på avdelingsmøter? Eventuelt hvordan?(kom med eksempler)

*Lite fokus, det fokuseres på hvordan man er med barna, spesielt de minste som ikke har språk.